

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

I.602.1.2014.JZ

Wizytacje lokali wyborczych pod kątem ich dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych

RAPORT

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 23 i 24 maja 2014 r. tj. przed wyborami do Parlamentu Europejskiego przeprowadzili wizytacje **158 lokali wyborczych** posiadających status dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, znajdujących się w 23 miejscowościach.

Należy podkreślić, że zgodnie z wynikami rozbudowanych badań przeprowadzonych na kilka tygodni przed wyborami przez Centrum Badania Opinii Społecznej i Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich¹, zdecydowana większość wyborców niepełnosprawnych preferuje głosowanie osobiste w lokalu wyborczym, natomiast tylko niewielka część wskazywała na zamiar głosowania z wykorzystaniem tzw. alternatywnych procedur głosowania (głosowanie korespondencyjne, głosowanie przez pełnomocnika). Waga odpowiedniego przygotowania lokali wyborczych do potrzeb osób niepełnosprawnych jest więc ogromna.

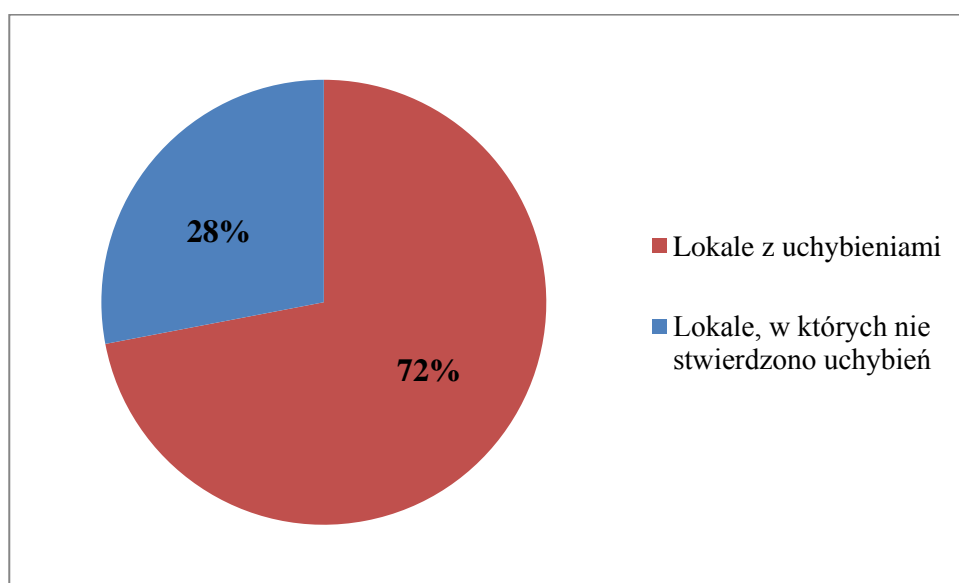
W toku kontroli podjętej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, ocenie podlegały w pierwszej kolejności warunki techniczne lokali określone w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w *sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych* (Dz. U. Nr 158, poz. 938; dalej jako: rozporządzenie), tj.:

- lokalizacja lokalu wyborczego (parter, piętro),
- urządzenia umożliwiające dotarcie do budynku (podjazd, winda),
- szerokość drzwi wejściowych,

¹ B. Roguska, J. Zbieranek, Ułatwienia w głosowaniu. Wiedza, opinie, oczekiwania, Warszawa, kwiecień 2014.

- wysokość progów drzwi wejściowych,
- oznaczenie krawędzi stopni schodów,
- oznaczenie przegród szklanych,
- właściwości przeciwpoślizgowe posadzki,
- wymiary lokalu wyborczego,
- dostosowane miejsce zapewniające tajność głosowania,
- dodatkowe oświetlenie w miejscu zapewniającym tajność głosowania,
- wysokość urny wyborczej,
- szerokość przejścia pomiędzy miejscem wydania kart do głosowania, miejscem zapewniającym tajność głosowania a urną wyborczą,
- umieszczenie obwieszczeń PKW.

W wyniku przeprowadzonej kontroli, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili uchybienia w **113 lokalach**, co stanowiło **więcej niż dwie trzecie (72 %) wszystkich wizytowanych lokali wyborczych.**

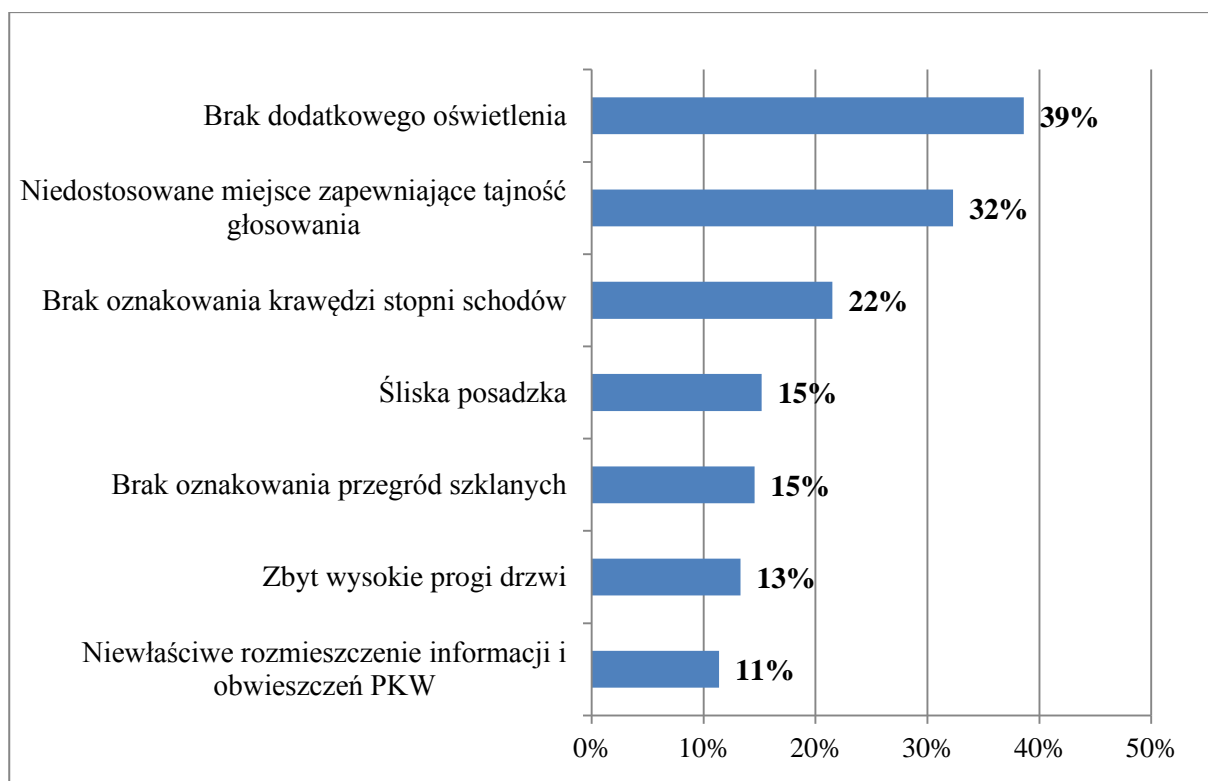

W efekcie przeprowadzonej kontroli stwierdzono co następuje:

1. **113** na **158** kontrolowanych lokali wyborczych **nie spełniało warunków** określonych w rozporządzeniu,

2. do najczęściej powtarzających się uchybień należały:

- **brak dodatkowego oświetlenia** w miejscu zapewniającym tajność głosowania (stwierdzono w 61 lokalach, co stanowi 39 % ogółu wizytowanych lokali wyborczych),
- **niedostosowane miejsce zapewniające tajność głosowania** (w 51 lokalach, co stanowi 32 % ogółu badanych lokali),
- brak oznakowania **krawędzi stopni schodów** (w 34 lokalach – 22 % ogółu kontrolowanych lokali),
- **śliska posadzka** w lokalu (stwierdzono w 24 lokalach – co stanowi 15 % ogółu badanych lokali),
- **brak oznakowania przegród szklanych** w lokalu (w 23 lokalach wyborczych – a więc 15 % ogółu badanych lokali wyborczych),
- **zbyt wysokie progi drzwi** (stwierdzono w 21 lokalach wyborczych – 13 % ogółu badanych lokali)
- **niewłaściwe rozmieszczenie informacji i obwieszczeń PKW** (stwierdzono w 18 lokalach – 11 % ogółu badanych).

3. **zdecydowanie rzadziej** stwierdzano następujące nieprawidłowości:

- **niewłaściwą wysokość urny wyborczej** (stwierdzono w 10 lokalach wyborczych, co stanowi 6 % ogółu badanych lokali wyborczych),
- **brak odpowiednich wymiarów lokalu** wyborczego (stwierdzono w 10 lokalach – 6 % ogółu badanych lokali wyborczych)
- **niewłaściwą szerokość przejścia pomiędzy miejscem wydania kart do głosowania, miejscem zapewniającym tajność głosowania a urną wyborczą** (stwierdzono w 10 lokalach – 6 % ogółu badanych lokali),
- **niewłaściwą szerokość drzwi wejściowych** do lokalu (stwierdzono w 9 lokalach wyborczych),

4. Jedyne w nieco ponad jednej czwartej **kontrolowanych lokali** (45 na 158) nie stwierdzono nieprawidłowości odnośnie do wymogów określonych w rozporządzeniu.

Uwagi szczególne:

Podobnie jak w poprzednich kontrolach (m.in. przeprowadzanych przed wyborami do Sejmu RP i Senatu RP w 2011 roku) stwierdzone przez Rzecznika uchybienia, w większości **nie dotyczyły barier architektonicznych budynków, natomiast samej organizacji lokalu wyborczego**: przygotowania miejsc zapewniających tajność głosowania (w tym oświetlenia), rozmieszczenia obwieszczeń PKW, oznakowania krawędzi stopni. Nieprawidłowości tych można było stosunkowo łatwo uniknąć, gdyby tylko osoby wchodzące w skład komisji wyborczych były świadome w jaki sposób powinien być zorganizowany lokal wyborczy i dołożyły przy tym należytej staranności. Tymczasem z niepokojem należy stwierdzić, że **członkowie komisji nie znali przepisów rozporządzenia** i nie dysponowali jego tekstem. Rozmówcy nierzadko polemizowali też z wymogami przypominanymi przez kontrolujących. W niektórych lokalach dopiero po interwencji pracowników BRPO usunięto stwierdzone nieprawidłowości. Niestety, podobnie jak w przypadku kontroli przeprowadzanych w 2011 roku, w wielu komisjach **to od pracowników BRPO dowiadywano się, że dany lokal oznaczony jest jako dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.**

Warto również podkreślić, że kilka z badanych lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych znajdowało się w zakładach opieki zdrowotnej i domach pomocy społecznej. Były to odrębne (tzw. zamknięte) obwody głosowania, w których głosują pacjenci lub pensjonariusze.

Pracownicy BRPO zwrócili także uwagę na **bezpośrednią okolicę lokali wyborczych**. W wielu przypadkach okazuje się, że nawet najlepiej dostosowane lokale są trudno dostępne dla osób niepełnosprawnych z uwagi na liczne przeszkody przed budynkiem. W szczególności należy wskazać na stwierdzoną dziurawą, nierówną lub żwirową nawierzchnię uniemożliwiające skuteczne skorzystanie z podjazdów, czy brak osłon przy samych podjazdach. Podkreślić należy, że w wielu lokalach wyborczych wejście przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (z podjazdem) znajdowało się w innej części budynku niż wejście główne (np. od strony boiska szkolnego itp.). Skuteczne korzystanie z niego przez wyborców było uwarunkowane odpowiednim oznaczeniem i wskazaniem drogi. W kilku przypadkach brak było praktycznej możliwości samodzielnego skorzystania z windy (która była zamknięta). Należy wymienić również inne bariery, które napotykać mogą wyborcy niepełnosprawni jak: zamknięta brama wjazdowa (przy zbyt wąskim wejściu), a także brak miejsc parkingowych z przeznaczeniem wyłącznie dla osób niepełnosprawnych.

Zdjęcie: Bartłomiej Pawłowski, BRPO.

Zdjęcia: Bartłomiej Pawłowski, BRPO.

W toku kontroli zauważono również (niestety nieliczne) przykłady stosowania dobrych praktyk – przygotowania ułatwień wykraczających poza wskazane w rozporządzeniu minimum. W szczególności wymienić należy przygotowywanie lup (szkieł powiększających) mających ułatwić odczytanie przez wyborców treści kart do głosowania. Jako pozytywne działanie należy uznać również z pewnością zakup przez Urząd Miasta jednolitych kabin spełniających wymogi wynikające z rozporządzenia i dostarczenie ich do wszystkich lokali będących na liście lokali dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Opracowanie: dr Jarosław Zbieranek, Paula Nowek, Zespół Prawa Konstytucyjnego i Międzynarodowego BRPO.